

rada ima. Vse jednako uči in oskrbuje in vse jednako v strahu ima. Proti družini je ravno tako pravična; vsakemu dá, kar mu gré. Delavci ali težaki ravno tako svojo pravico in plačo dobijo, kakor jim gré. Vsak je zadovoljen, vsak jo hvali in vsak ji rad na delo gré.

8. Dobra gospodinja je modra. — Ona vse dobro premisli, kar dela, in kako bi kaj boljše napravila; z mirnim srcem in s čednim jezikom graja in kara blodnosti otrok in svojih ljudi, kajti beseda modrosti je na njenem jeziku. Vraž in praznih ver nima. Ona vé vsakemu lep nauk dati in dober svet, svajo potolažiti in mir med ljudmi napraviti, zato pa dosti veljá pri sosedah, ki jo pogostoma hodijo sveta prašat.

9. Dobra gospodinja je trezna. — V jestvini in pitvini je zmerna, ne da bi se spozabila; pijanost je deleč od nje. Ona pohujšanja ne dava ne deci, ne drugim ljudem, ker vé, kaj nezmernost na telesu in duši škoduje, da hišovanje podkopuje, in da se pijanost nikomur grše ne prileže kakor ženski.

10. Dobra gospodinja je poštena. — Njeno zadržanje je pošteno, ona se vé povsod med ljudmi pošteno v besedi in djanji obnašati. Ona vsakemu poštenje in čast skazuje. V svojem zakonskem, udoviškem ali samiškem stanu je poštena in zvesta.

11. Dobra gospodinja je mirovitna. — Ona mir ljubi, ker vé, da je mir velika sreča pri hiši. Vsaka stvar si mir želi, človek pa posebno. Črv se mota, če ga potlači, ker glasa nima, s čem bi se branil in na pomoč zval. Mirovitna gospodinja vé molčati, kadar ni treba gučati (govoriti), da mira ne odpravi in nikogar ne razžali.

12. Dobra gospodinja je dobra hišna mati. — Ona je skrbna za svoje otroke in družino, jih ne zapusti ne v zdravju ne v betegi; posebno spoštuje svojega tovarša in za-nj skrbi. Je dobra za svoje domače, sosede in težake. Ona dá strah otrokom in družini, da pohujšanja ne delajo in grešnega življenja nimajo. Ona je dobrotna do potrebnih in sirot. Š.

Zdravilska novica.

(Zdravilo za koze). Dozdaj se ni znalo za drugo zdravilo, kakor da se koze cepijo (stavijo); al večkrat se primeri, da strašna bolezen vendar tudi napade ljudi, katerim so bile koze cepljene. Sedaj se sliši iz Amerike, da ondi raste trava, ki jo imenujejo „Saracenia purpurea“ (saracenia škarlatna) in ki je gotova pomoč zoper koze. Dr. Morris trdi, da v 12 urah nastane traga kozam, kadar se bolnik napije vode, v kateri je bila ta trava kuhana. Tudi drugod so z dobrim uspehom skušali zdravilno moč njeno. Ako se res potrdi, bode to velika dobrota človeštvu.

„Gosp. List.“

Jezikoslovni pomenki.

Še nekaj o imenih slovenskih krajev.

Spisal Fr. Levstik.

Fuimus Troes; fuit Ilium
et ingens gloria Teucrorum.
Virg. Aen. II. 325. 326.

V 27. in 28. listu letošnjih „Novic“ sem nekaj pisal, kako se v „Učiteljskem Tovaršu“ razlagajo imena slovenskih krajev. Gosp. pisatelj mi odgovarja v 14. listu „Učiteljskega Tovarša.“ Njegovemu odgovoru to-le:

Kar se tiče mnogih pomot v 27. listu mojega sostavka, moram povedati, da nisem imel sam popravljanja v rokah. Zato sem v 28. listu imenoval samo večje poprejšnje zmote; manjših pa, katerih je še več, ne samo devet, kakor očita gosp. pisatelj, nisem popravljaj. Tudi ne vem prav dobro, kaj se njemu zdí pogrešek? Njegovo pisanje: najdili, skubiti ne kaže trdnega slovína.

Rekel sem, da se v: u nikoli ne more premeniti naš visoki: é (Ѣ), kakoršen je v besedi: mréza; ali g. nasprotnik, da bi to izpodbil, našteva: sopréci = soprug, sopružnja (gemahl, gemahlin); frfeléti = frfeluh; žréti = žeruh, požeruh.

Res je: soprug iz korenike: prég; res ima: prég visoki: é, in tudi je tedaj res, da se je ta visoki é premenil v u; pa vendar pravda še ni dobljena — adhuc sub iudice lis est! Pisateljevej besedi: soprug (starslov. сѣрѣгъ) za nameček celó sam pristavljam še druge: tuga iz: tég; muka iz: mék; zgruziti se (zusammensinken) iz: gréz; povsod vidimo u iz: é. Toda beseda: mréza ima v starem tak-le: Ѣ, korenika: prég ima pa tacega-le: А, kar je velik razloček; torej: прѣг, тѣг, мѣк, грѣз. Staroslovenski: А se je v glasovem zvikšavanji (in der lautsteigerung) preminjal v Ѣ, in Slovenec Ѣ izreka: ó, primeri strosl. мѣдрѣ (weise), мѣжѣ (mann), рѣка (hand) itd. itd. našemu: moder, mož, roka. Odkrito je, da so besede: soprug, tuga, muka vzete Hrvatom ali Srbom, pri katerih se stari Ѣ preminja v u: mudar, muž, ruca; vendar ima slovenščina tudi nekaj besed, pa jako malo, v katerih namestu nekdanjega: Ѣ stoji neorganski u: zgruziti se (zusammensinken), strsl. pogrѣziti (versenken); minuti, strsl. minѣti; gus poleg: gos, strsl. гѣсѣ; suženj, strsl. сѣжѣнѣ i.t.d.; zadnja beseda stoji na koreniki: véz (starsl. вѣз), pa naj le nikar ne misli g. pisatelj, da se šalim, ali morda zopet nevednost prodajem. — Tedaj tisti visoki é, ki je iz starega А, lahko vikšamo na o; na u ga praviloma ne moremo: visoki é (Ѣ) pa, kakoršen je v: mrézi, vikšamo samo na: a, Mikl. lautl. 144. — Ali ko bi gospod pisatelj zares bil trden, tako-le bi me bil prijel: recímo tedaj, da oblike: Omruž (?), (ne: Omruže), Omružek, Omruz niso iz besede: mréza; povedi mi, odkod je pa sama beseda: mréza? Jaz bi mu bil prisiljen reči: beseda mréza vé m da ni korenika; stati mora na koreniki: mrg, primeri latinsko: merg-e-re (tauchen, versenken). Na to bi me vprašal: ali moreš iz: mrg narediti: mrѣг, kakor si naredil: brѣis-a-ti iz brs? Jaz bi zopet moral pritrditi. Rekel bi mi dalje: moreš li iz: mrѣг narediti: mrug, kakor si naredil: brus iz brѣis? Tudi tú bi se zopet nikakor ne mogel krčiti. Potem bi me vprašal: moreš li zdaj dobiti: Omruž, Omružek, Omruz iz: mrug, kakor je: mréza iz mrѣг? Odgovoriti bi moral: gotovo iz tega lahko naredim obliko: Omruž; kajti stala bi namestu: Omružjѣ, in ta nam. prvotne: Omrugѣu, ktera je premenila goltnik: g v nebnik: ž, ker žudi: mréza stoji nam. mrѣgja, kakor: duša nam. duhja, Mikl. lautl. 197. 198. Mikl. slav. biblioth. I. 279. 280.; z oblike: Omruž do Omružka je pa majhen skok. Na to bi on rekel: Omruž in Omružek sem vendar otél; zdaj moram še: Omruz. Odgovoril bi mu: Omruž in Omružek sva res naredila, pa ne iz besede: mréza, ampak le iz njene korenike; Omružka tudi nisem izpodkopaval nikdar; ali čakite, da prideva do konca. Gosp. pisatelj morda bi me zavrno: zdaj vendar več ne moreš tajiti osnutka: omrug, iz kterege sva naredila: Omruž in Omružek; skušajva narediti še Omruz. Moral bi mu reči: tega ne bodeva mogla. — Pa zakaj ne? Zato ker Omruz bi zopet moral stati na obliki: Omrugѣu; ali tú imamo kaj malo primér, da bi se v zadevah tej enacih goltnik (k, g, h) ne preminjal v nebnik (č, ž, š) ampak v sičnik (c, z, s). Te primere so: a) pri nekterih ženskih samostalnikih: polъza (nutzen) nam. polъzja iz: po in: lъg (lъгѣкѣ leicht), stъza nam. stъzja, priméri nemško: steg; tú bi se bilo namreč nadjati oblik: polъža, stъža nam. polъgja, stъgja, kakor: mréza nam. mrѣgja; b) druga primera je pri moškej priteklini: ec (strsl. сѣ), ktera je gotovo iz k: lovec (lovѣсѣ); c) v moških samostalnikih neslovanskega rodú: knéz (starslov. (knѣzъ) iz:

chuninc; pénez (strsl. рѣнъ азъ poleg: рѣнъ агъ) iz: phening itd. Mikl. lautl. 44. 197. 198. Pri moških samostalnicah slovanske korenike — razun pritekline: ec (сѣ) — te primere tedaj nimamo: zato ne more biti Omruz iz: mrug. Naposled še smem pristaviti: kdor se čuti dovolj jacega razlagati iména mestom in krajem, naj razlaga tista imena, ktera imamo zares na svetu, pa ne, ktera si je sam skoval. Kdo vé, ali se omreženemu kmetu pravi Omružek ali ne, ker mi je prav za trdno znano, da je obliko: Omruz še le gosp. pisatelj sam naredil iz slovenske: Ambrus, ktera se iz toliko jezikoslovskih vzrokov ne dá izpeljati ne iz besede: mržza, ne iz njene korenike, lahko pa iz korenike: brs in prvotnega razmernika: v ж nam. poznejšega: v ъ; tudi imé Omruže (bolje bi bilo vsaj: Omruž), ni znano ljudém; kajti Štajerci skoraj prav za gotovo rekajo: Ormuž (Friedau), pogledi: „učiteljskega tovarša“ 10. list na zadnji strani; v „pratiko“ med štajerske semnje; „P. Kozlerjev“ zemljevid; „P. Kozlerjev“ kratek slovenski zemljepis itd.; „Murkov“ slovensko-nemški ročni besednik 774.; „Murkov“ nemško-slovenski ročni besednik 858.; povsod je: Ormuž, le „Seljanov“ zemljevid ima: Ormož, pa ne: Omruže. Znano mi je pa tudi to, da Štajerci ne grešé tako radi kakor mi v tem, da bi topljive (liquiditas) soglasnike neslovanski družili némim (mutis) soglasnikom; primeri njih: remen našemu: jermen; to je spet jezikoslovski vzrok. Dvomiti je tedaj, da bi Štajerci bili sami predstavili: Ormuž nam. Omruž, Nemci pa tudi težko, ker imajo svoje ime: Friedau. Po vsem tem kaže, da se mora ta beseda drugače razložiti. — V besedah: frfelúh, žeruh je: uh pritekline (suffix), kakor v besedah: kožuh, debeluh, potepuh, ogleduh itd. (Dal. prih.)

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

III.

Čudni možje.

(Dalje.)

Po poti srečata Šuko in Špencirja, kterima Kanalček precej nocojšnje gostovanje oznani. Ko ti trije par korakov dalje naredé, se približajo v „Alservorstadt-i“, anatomiskemu muzeju, kjer je ravno Lim na prag stopil, ko je poprej mrliča stranciral. Med tem, ko jim Kanalček pripoveduje, kako bo nocoj pri „pijanem srakoperju“ izvrstna zabava, se F. Môdrôs priporoči rekoč, da mora iti s kračo naprej, da do njih dohoda vse vredi in pripravi. — To je bil, kakor sem pozneje zvedil, vzrok te čudne, pozne nocojšnje skupščine. — Ko se lepo vsi vsedemo Francetu in meni nasproti Šuka in Špencir, na desno in levo pa Lim in Kanalček prične France:

„Lejte! predragi moji, tú je prelepa krača, ki mi jo je moj stric podaril in vsled ktere se je moj častiti prijatelj tako navdušil, da je za pet bokalov piva dal; pa ne mislite, da sem jez suh in da mi ni za to mar; res, da je to pravično, da Kanalček h krači piva dá, toda Bog obvari, da bi ga jez tú skubsti mislil! Veste, kaj? Potrpimo s kračo in popimo teh pet bokalov na prvo žejo; potem se bomo na svinino vrgli in spet ožejali — potlej še le pride „moja ura“ in bom teh praznih pet bokalov spet v polne spremenil. Potrdite li vsi ta predlog?“

Da! da! da! — je donelo enoglasno. Omeniti moram pred, da je res na mizi krača dolga in debela v neznano špehatem papirju zavita ležala, kaj vabljava; nehoté so se nam vedno oči va-njo obračale. — Ko smo to odobrili in prvo žejo ugasili, povzame spet France besedo:

„Tudi za te, dragi Šuka, sem skrbel. Kakor veste, je moje načelo bilo in bo tudi, dokler bom živ, ostalo, da le zlata praktika veljá, vaša siva teorija naj gré medvedom na

Grintovec gost. Zatoraj sem vedno občudoval Angleže, najpraktičnejši narod tega sveta. Vidiš, ljubi Šuka, ti duhtaš in študiraš naprave raznih držav za oskrbljenje beračev, le Angleže še premalo poznaš.“

Šuka ga pri zadnjih besedah pisano pogleda, kajti on je Angleže, ki si s to rečjo najbolj glavo ubijajo, prav natanko poznal, — on je o lord John Russelnovih „raggedschools“ (= strgane šole) vsaki članek v „Times“ do pičice iz glave znal. Si tedaj popolnoma svest, da je tú le on sam mojster, Franceta zaničljivo pogleda in reče: „No, le naprej, sem radoveden, kaj boš sklobasal!“

„Šuka, Šuka, ti si učen mož — smehlja je France nadaljuje, — res zlo učen, al praktike, praktike nimaš toliko, kakor jez. Brez zamere, da spet k Angležem pridemo. Kakor oni za učvrstitev svojega trupla le beefsteak in rostbeef hrustajo, tako je tvoj malik, lord J. Russel, za okrepčanje beračev v javnih inštitutih našel pijačo, ki je neznano dober kup in nepopisljivo okusna, tečna in zdatna. To je, dragi moj Šuka: „rostbeef-wine“, ali po naše: vino narejeno iz rostbeefove kosti. In vidiš, učeni Šuka, kakor se je iz Nemčije „Lagerbier“ po celem svetu razširil, tako prihodnost ima rostbeefovo vino. V preroških sanjah že vidim, da bo kadaj prišel na kormilo v Ljubljani mestni odbor, ki bo v siromašnico v Kurjivasi „rostbeef-wine“ vpeljal, pa s tem 500 forintov mestni kasi prihranil in tako ključarja iz daljne Nemčije v prihodnjo londonsko razstavo leta 1870 poslal, ker bi mi Slovenci — kaj ne Špencir, ki nimamo nobene filozofije? — težko teh denarjev vrednega moža med nami dobili. Ta mož, iz Londona se vrnivši, bo potem z novimi ključavnicami odprl še več shramb prave kulture med nami malovrednimi Slovenci. Slavni odbor, ki bo imel, kakor vsi taki sloveči inštituti priimek „deutsch-liberal“ bo, to previdivši, namesto pohanih pišk in prosekara tudi med seboj „rostbeef-wine“ vpeljal. Tako bo pa spet toliko prihranil, da bo vse rokodelce iz Tiroljskega v razstavo poslal. Vsled tega uspeha bo taisti slavni odbor z vso ojestrostjo svojega pooblastenja „rostbeef-wine“ v celo poljansko predmestje vpeljal. Tú se bo spet toliko prihranilo, da spet lahko vse šivanekarje iz Oldenburga pošlje v razstavo. Tako pride počasi Žabjek, Gradišče, Podglovec itd. na vrsto.“

Z povzdignjenima rokama, kakor da bi v preroškem duhu svoji domovini hotel blagoslov dati, končá neizrekljivo navdušen svoj govor: „Vse to in še več drugega bo izviralo iz tiste slavne ptuje pijače za naše domače; zatoraj Turibius! Turibius! prinesi še „Rostbeef-wine“!“

Vsi smo dozdej kakor zamaknjeni v navdušenega Franceta zijali, tudi Turibius si je vedno očale brisal, da bi saj nobene gube Francetovega obraza ne prezrl. Ko pa sliši, kaj mu vелеva, naglo v kuhinjo steče in prinese v veliki čaši žvižek vina, v katerem se je saj en komolec dolga suha kost namakala. Od ktere žival je bila, nisem mogel vganiti. Ker se Špencir smehlja in Lim zobe na vso moč skupaj tišči, da bi mu krohot ne všel, mene misel prešine: kaj, ko bi bil to kost Lim sam iz anatomiskega muzeja prinesel. Šuka ni bil ravno zabiti, ako po tem sodimo, da je skušnjo zrelosti na ljubljanski gimnazii „mit Auszeichnung“ napravil; al bil je strašno lahkovoren in radoveden.

„Vidiš — pravi France — to je kost, ki je ostanek prav po angležki narejenega rostbeef-a; to moraš natanko pol ure, ne več ne manj, in tudi v ne več kakor v pol maseljca vina namakati; to ti dá potlej za celi dan tečno jéd in pijačo. Živež tako za celi dan 5 novih krajcarjev veljá!“

Turibius je pijačo s kostjo pred Krištofa postavil, ki jo je debelo ogledoval in Kanalček je škilil, da še ne kmalo tako. Da bi se Lim in jez te pol ure mirno zadržala in da bi nama nehoté smeh ne vhal, se France na modrijana Špencirja spravi.

„Vidiš, ljubi Tiln — prične — tudi tebi bi bilo treba

na novo pot, ter večno zvesti ostanemo premili nam domovini. Ljubili jo bomo, naj ostanemo v njenem krilu, ali naj nas pripelje osoda na tuje, slovenska zemlja in slovenskega naroda jezik bode nam vedno najdražji zaklad!

S tem velikodušnim sklepom tedaj se poslovim od preblagih let, ktere smo preživeli v slavnem učilišču bele Ljubljane. Zlati ta čas nam ostane kot sladek spomin na prijetne dneve mladostne zarje, gledali ga bomo kakor zvezdni bliš na nebu, kateri se kaže še dolgo potem, ko zvezda sama že davno zgine v nevidne daljave. Spominu sladkost bo čas, Vi pa, prečastiti gospodje učeni! bote mu žarna bliščoba. S težkim srcem jemljemo danes slovó od Vas, preblagi gospodje! ker Vi ste se trudili za nas z ljubeznjivim potrpljenjem do zadnjega dneva, Vi ste darovali vse ure trudapolnega poklica naši sreči, ter nam razgrinjali krasni razgled na večletni poti. Za tolikanj blago djanje bomo Vam večno hvaležni, k slovesu pa kličemo globoko iz hvale vročega srca: Neumrljiva Vam hvala, Bog Vas obvaruj!

Najvišjo hvalo in slavo pa dajamo Tebi, dobrotljivi Bog! ki si nas ljubeznjivo vodil po blagi poti svete previdnosti svoje. Pri Tebi je zmaga in mir, Ti ljudstva povzdigaš do slave; ponižno Te prosimo, vodi nas milostljivo po poti, ktero bomo hodili, do sreče in pravega blagostanja!

Hvala presrečna tudi Tebi, veličastni junaški vladar! ki poleg neizmernih vladarskih skrbi velikodušno pospešaš omiko in vede. Bog Ti dodeli modrost, da osrečiš zročene ti narode, da bo Avstrija, čudo Božje v Evropi, slovela tudi vprihodnje in vedno slavila pravičnega in vernega cesarja Franca Jožefa I.!

Zahvala zadnjič vsem tistim, kateri so počastili današnjo svečanost, visokim cerkvenim in deželiskim gospodom, iskrenim prijatlom šolske mladine.

Sedaj pa še zadnjo besedo v slovó:

Obvaruj Bog vas, ljubeznjive leta,
Mladostne zarje mili rajski kras;
Pomladi vaše cvet mi sad obeta,
Ki nezvenljiv ostane večni čas.
Obvaruj Bog vas, blagovitost vaša
Naj srečo, radost vedno mi donša!

Ostani zdrava mi, Ljubljana bela,
Slovenske domovine krasni bliš,
Ki v varnem si zavetji me imela;
Želim ti, kar si blagega želiš,
Naj radostni glasovi ti donijo,
In sreče zvezde jasno ti gorijo!

Vi griči, trate s cvetjem nasajene,
Ob mestu ravno polje krog in krog,
Stezi, v prostih urah zaželjene,
Tud vam veljá: Obvaruj zdaj vas Bog!
Na vek naj vam rosí nebeška mana,
Da srečna v sredi vaši bo Ljubljana!

In vi tovarši, zdravi! — Radovali
Smo skupaj se v ljubezni mnogo let.
Dan sije, zginil jutra svit je zali,
Pogumni se razidemo med svet.
Iz srca kličem vam med sjajnim krogom:
Hodite radostni in srečni, z Bogom! —

Jezikoslovni pomenki.

Še nekaj o imenih slovenskih krajev.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

T's ni korenika, ampak: tisk (staroslov. tisk, ne: tisk, tudi ne: tisk); v besedi: stisnem izpada: k, primeri: prasnem. Samoglasnika: i, kadar stoji namestu nekdanjega: H, ne moremo vikšati na: u, ampak samo na: é (ѣ), oj, Mikl. lautl. 136. 137.; če pa stoji namestu nekdanjega: ѣ, vikšamo ga na: u, av, morda tudi na: ov, Mikl. lautl. 145.; zato se iz korenike: tisk nikakor ne dobí: tuš.

Gospod pisatelj našteva dalje: „korenika: str, strniti = stran, štrena, šterk, strina, strok, struna.“

Gosp. pisateljjevo koreniko: str, kakoršno si on misli, moramo najprvo poslati v faltendorf, kjer uže mirno počivajo: gn, hn in pog. — Iz korenike: tr (brechen, reiben) imamo glagol I. vrste: tr-e-m, tar-e-m, glagol II. vrste: o-tr-no-ti nam. od-tr-no-ti (licht putzen, prav za prav: vom brennenden stoffe etwas abrechen, ab-zwicken), glagol V. vrste: o-tir-a-ti (abwischen, trocken-nen), Krel, Metelko 138.; po Dolenskem je: tirača, oti-rača (handtuch). Poleg prave oblike je pa jezik v V. vrsti naredil tudi napečno: otrinjati (licht putzen), ne iz korenike: tr, ampak naravnost iz II. vrste: otrnoti, kakor bi na pr. namestu: pripogibati kdo rekel: pripognjati, zato ker je v II. vrsti: pripognem. Organski bi mogla rasti oblika: otrinjati samo iz korenike: trn. Morda je zato osnoval govor neorgansko naredbo: otrinjati, ker bi jo rad bil ločil od glagola: otirati; ali pa, kar je še mnogo resnici podobnejše, ker več ni čutil, kaj prav za prav pomenja korenika v glagolu: otrnoti; potlej se je v tej nevednosti naredilo še: strnoti, strinjati (vereinigen) itd.. Pisateljjev glagol: strniti nima tedaj korenike: str, ampak: tr. Da se jezik sam časi res tako zmoti, ko mu zgine izpred oči ali pravi pomen stare korenike, ali pa tudi sama korenika, imamo več dokazov; tako na pr. pri glagolu: trohnéti (moderu) ne iščimo korenike: trohn ali: trhn; skončni: n je prišel iz II. v III. vrsto; korenika je: trh, iz ktere potlej: troha, strhel obraz (eingefallenes gesicht, dolensk.) itd.; oblika: trohnéti je tedaj neorganska namestu prave: trohnoti. Napek smo dalje naredili iz korenike: grt, ktera ima v II. vrsti: ogrnem nam. ogrtnem (kakor. vrnem nam. vrtnem), glagol V. vrste: ogrinjati, kjer bi se bilo nadjati oblike: ogračati, kakor: vračati iz: vrt, in res pre Istranci še govore: ogračati. — Korenike: str tedaj nima jezik dosti in malo ne? Gotovo jo ima, toda take ne, kakoršno si misli gosp. pisatelj, ali da povemo drugače: toliko besed ni tako pognala, kolikor in kakor se zdi njemu. Koreniko: str vidimo čisto v: str-n, pro-str-e-m; povikšano v: prostor, za-stor, stra-n, morda tudi v: stri-na (strsl. strъn-ja), stru-na; beseda: strok bi utegnola stati na koreniki: strek, beseda: štrena je ptuja, kakor tudi: šterk, če ima gosp. pisatelj pred očmi nemški: strick; ali morda mu je v mislih: štrk (storch Murko) starosl. strъкъ?

Dalje pravi gosp. pisatelj: „brs tedaj dvojno ali trojno koreniko v sebi zapopade: brs, brd in brc: da se tako loči od enojniši korenike: br; od prve pride: brsniti, brst, brusiti, brcati (brdzati); ravno tako tudi: brdo, brada, broditi, brod etc.; od druge pa: brati, briti itd. Gosp. pisavec (t. j., jaz) ne vé, da se s večkrat spreminja v d ali tudi v e in nasproti.“

Gospod pisavec vé, da tukaj nimamo ne dvojne, ne trojne, ampak šest raznih korenik: brs, brd, brk, br, bri, bred; podobne so si edino v tem, da imajo v začetku zvezana glasnika: b in r. — Iz korenike: brs je naredil jezik: brs-no-ti, bris-a-ti, brus itd.; iz korenike: brd je: brd-o, brs-t, brad-a itd.; iz kor.: brk imamo: brk-no-ti, brk-a-ti poleg: brc-a-ti itd., primeri: stég-no-ti, stég-a-ti poleg: stéz-a-ti; dvig-no-ti, dvig-a-ti poleg: po-dviz-a-ti; poklék-no-ti, kléc-a-ti; jék, jéc-a-ti itd.; iz kor.: bri (strsl. bri) je: bri-je-m, bri-v-ec itd.; iz kor.: bred (bred-e-m ich watte) imamo po glasovem zvikšavanji: brod, brod-i-ti, kakor: nos-i-m iz: nes-e-m; voz (wagen), voz-i-m iz: vez-e-m (veho); plot iz: plet-e-m itd. Korenike: brc tedaj nima slovensčina; — v faltendorf! Da gospod pisatelju ni dovolj znano, kaj so korenike, vidimo tudi iz tega, ker jim pri-

števa samostalnika: mreža, duplo. *) Res, da se časi v istem jeziku na videz kažejo dvojne korenike enega pomena, tako na pr. v starej slovenščini: kri in: krъi (decken); tr in: trъi (reiben); nud in: nъd (nöthigen); bъi in: bъd (sein); v novej slovenščini: šiv in: ši (nähen); živ in: ži (leben); sp in: su (schütten). Tu se ne utegnem v daljše premišljevanje teh korenik pogrežati; opominjam le, kar lahko vsak vidi sam, da gosp. pisateljeve dvojne korenike niso tem čisto nič podobne. — V besedi se korenika prikaže ali nepremenjena, in sicer ali s priteklino, ali brez nje: vid (gesicht), rast (wachstum), pad-ec (fall), brd-o (hügel) iz korenik: vid, rast, pad, brd; ali se pa korenika v besedi vikša, ter zopet ali ima priteklino, ali je pa nima: loj, po-krov, roj, rov (der graben), po-voj, slav-a, plav-ati, cvét iz kor.: li (starsl. li giessen), kri (strsl. krъi decken, iz: kri nemogoče narediti: krov), ri (strsl. ri drängen), ri (strsl. rъi wühlen), vi (strsl. vi winden), slu, plu, cvt (strsl. cvъt blühen). Pred priteklino se po jezikovih zakonih časi preminjajo soglasniki: griž-a, pas-t (falle), brs-t, bre-a-ti, drz-ati (nagen), straž-a iz: griz, pad, brd, brk, drg (drg-no-ti), strég (stréž-em). Besede so naposled narejene prvotno (primär): brd-o, ali neprvotno (secundär): noš-a iz: nos-i, in to iz: nes. Hitimo dalje: soglasnik: d se ne preminja v: e, srbsko: gospocki stoji nam. gospodski, torej e nam. ds; tudi se cv: d ne preminja; naš e ni dvojen soglasnik (doppel-konsonant), kakor je grški ζ, ki se je glasil skoraj ko: ds, Curtius griech. schulgram. 4.; pisateljeva oblika: brdzati, ktera bi imela biti prelaz iz korenike: brd na bre, nima torej zopet čisto nič podstave; pošljimo še le to v faltendorf! Tudi pri nas vemo, da se preminjata d in t v: s, in sicer pred: t in l: pasti, plesti, daste, most, čislo, gosli namestu: padti, pletti, dadte, mott, čitlo, godli; celó gorenske oblike: gospos, désca so nam znane. Se pa li v našem narečji preminja tudi: s v d? Ne, kolikor je meni znano. Staroslovenski obliki: vladъ (haar) vlasъ (haar) — če stojiti na tej podlagi? — ne ometati mojih besed, ker sti samo staroslovenski, in ker bi dokazati bilo treba, da je vlasъ prvotna. (Kon. prih.)

Ozir po slovanskem svetu.

Srbija.

Zemlja in národ srbski.

Popisal dr. Ivan Podliščekov v Topčideru.

(Dalje.)

Srbi so sploh velike rasti, ravni ko sveča, ponosne in brze hoje, junaškega, nekoliko začrnelega lica, bistrih očí in dolzih brk, ktere Srbin za puško in hanžarom najbolj čisla in glajšta, zmirom jih s prsti nateguje in ponosno suče. Srbov male postave skoraj ni; pokvék in pritlikovcov med njimi ne vidiš.

Vladanje srbske kneževine se še zmirom ravnava po zastarelem ustavu od leta 1838. Po tem ustavu so na Srbskem tri oblasti: ena oblast zakone daje, druga zakone izvršuje, tretja je sodbena oblast.

Zakone daje knez s svojim svetom. — Zakone izvršuje tudi knez s posredstvom peterih popečiteljstev, ktere so se letos mesca aprila v ministerstva prekrstile. Pravijo, da bojo še več ministrov naredili. Dozdaj jih je bilo samo pet: minister notranjega dela, pravosodja, dnar-

stva, zunanjega dela in minister nauka. — Sodbeno oblast izvršujejo dotične sodnije.

Največe oblasti (nadležateljstva) so v Srbii: svet in pet ministerstev.

Po okrožijah so okrožne oblasti (načalnícstva okružna). Po srezih so srezke oblasti, ki so okrožnim oblastim podložne. Mesto Beligrad ima svoje nezavisno upraviteljstvo, ktero ni okrožni oblasti okrožja beligradskega podložno.

Sodbeno oblast ima v rokah viša sodnija (veliki sud), ki v dva odseka spada in v Belemgradu svoj sedež ima. Mesto Beligrad ima tudi svojo trgovsko sodbo, ktera uravnjuje zaprede in pravde med ptujci in domačini.

Vsaka vas (selo) ima svojega župana, ki se „kmet“ imenuje. Dvoje do troje sel spada pod eno občino, ki imajo svojega „obštinskega kmeta“ (občinskega župana) in svojo občinsko sodbo (obštinski sud) in svojo občinsko šolo. Vsaki kanton ali „srez“ ima svojega kapitana in svojo srezko sodbo — „srezki sud“.

Beligrad je glavno mesto; široko in dolgo je in kaj lepo stoji na širokem polotoku, to je, na pobrežji naše bistre tukaj velikanske Save in široke Donave; dan na dan veče prihaja, se širi in daljša naprej in naprej po deželi proti jugu in izhodu, posebno proti Topčideru, kteremu je že skoraj bliže kakor Ljubljana Šiški; v proteku let se bota ta dva lepa kraja gotovo zedinila; dostihmal pa bo vendar še precej vode memo Belegagrada v črno morje zbobnelo.

V Belemgradu je kakih 22.000 stanovnikov, namreč: kristjanov kakih 17.000, judov 1800, turkov 3000 in ciganov 200. Izvan tega je še srbske vojske (armade) v Belemgradu kakih 2000 mož, turške pa kakih 2000 mož. Zdaj je srbske vojske v Belemgradu kakih 12.000 mož, samih lepih staroupiscov in lepe redovne vojske. Res! prebivavcov je za sila razprostrano in veliko mesto kaj malo; hiše so še precej redke in skoraj pri vsaki hiši so lepi vrti in vinogradi, ki se bojo počasi gotovo z hišami napolnili.

Beligrad je sedež srbskega kneza, srbskega metropolita, vélike srbske sodnije „vélikog suda“ in sedež vseh konzulov vélikih evropskih vlad. V Belemgradu čepi in čibuk puha tudi sultanov namestnik, turški paša, kteremu so Turki cele Srbije podložni, izvan Turkov v Kladovi in v Adakali, kteri imajo svoje poglavarje. Turki imajo v Belemgradu tudi svoj turški svet, svoje ože in dervise in 11 lepih cerkva „mošej ali žamij.“ Judje in ciganje spadajo pod oblast srbsko, ptujci spadamo vsak pod svojega konzula. Judje imajo v Belemgradu svojo šolo in bolnišnico, svoje tri sinagoge in svojega „hahama“. Kakošna žival je to? ne vem. Ciganje beligradski so deloma vere pravoslavne, deloma muhamedanske, večidel pa so vere ciganske in namesti cerkvá imajo svoje kovačnice in mehove.

Beligrad je imel do zdaj samo dve cerkvi pravoslavnih kristjanov (starovercov); lepa glavna cerkev je cerkev sv. Mihaela, ki je še le kakih 30 let stara. Lani so začeli na topčiderski cesti še eno (tretjo) cerkev zidati, ki je kaj lepa. Pred kakimi 30 leti niso kristjani v Belemgradu nobene cerkve imeli, častili so svojega Boga skrivaj. Katoliški kristjani imamo svojo malo kapelico v srbskem mestu, v hiši avstrijskega konsula. Kapelica je posvečena svetemu Jožefu in je dobila svojo dragoceno opravo od kneginje srbske Julijane, žene sedanjega kneza Mihaela Obrenoviča III. Mlada kneginja je plemenitega in slavnega rodú grofov Hunijadov, je katoliške vere in je podarila katoliški kapelici krasne darila. Katoliški kristjani imamo samo to kapelico v Belemgradu, in dva duhovna tudi v Belemgradu, namreč fajmoštra iz Vojvodine srbske in kaplana iz Hrvatske; to je vse, kar katoličani v Srbii imajo. Luterani tudi imajo v Belemgradu lepo malo cerkvico, šolo in svojo cerkveno občino.

V Belemgradu je srbska liceja, gimnazija, seminišče, vojniška akademija, trgovska šola, grška šola, štiri grške

*) Korenika v besedi: dup-lo ne kaže samo votline pri drévji, ampak votlino sploh; pogledi Mikl. lex. 1862, 181.; torej ni treba, da bi „bili“ naši očetje „kratkovidni bili“, ko so narejali ime: Duplje iz tiste korenike, ktera je v besedi: duplo (hohler baum), Pi.

zakopali bogatega zaklada, ne zavrgli darov, ki smo jih prejeli? So li naše srca obrodile dober sad, pridobile si blaga, ktereга rija ne razjé, molj ne zgrudi in tat ne ukrade, ktero v nobeni priliki, v nobenem času cene ne izgubi? S kratka: smo li spolnovali dolžnosti svojega stanú? To so prašanja, ktere danes vsakdo sam sebi stavi. Al odgovora nismo dolžni le sebi in roditeljem, dolžni smo ga tudi državi, veri in domovini, ker poklical nas je glas večne, neizmotrene, božje previdnosti, ki vsacemu izmed nas resno in ostro, pa milo kliče: „Ti imaš biti steber državi, bramba in ponos domovini, ti imaš biti oznanovavec svete vere.“ Predragi tovarši, kdo izmed nas ne čuti važnosti in svetosti tega poklica! Gotovo, čutimo ga vsi v globocem srcu, v plemeniti svoji duši. Ker dobro vémo, da skrbi država za našo varnost, da varuje naše pravice, zato smo dolžni, posvetiti državi vse svoje moči, pospeševati njeni blagor. Vera, ki nam veleva ljubiti vse ljudi, prijatle in sovražnike, domačine in tujce brez razločka, hoče od nas, da smo ji zvesti, virno udani in pokorni, kliče mnoge izmed nas med svoje oznanovavce, da hodijo pred verno čedo z lučjo večne resnice in trebijo vernim pot v večno življenje. In domovini, mili domovini, v kateri smo zagledali milo luč življenja, v kateri je tekla naša zibelka, nji smo veliki dolžniki, ker vse, kar imamo, imamo od nje. Ljubimo jo toraj, ne samo s prazno besedo, ampak z odkritosrčnim, blagonosnim djanjem kažimo, da smo vredni njeni sinovi. Učimo se marljivo maternega jezika, ker sramota je vsacemu omikanemu človeku, kdor se ga temeljito ne nauči; tak človek ni rodoljub, tak človek je zanikern izrod. Ako pa ljubimo svoje, zarad tega ne smemo zaničevati tujega, bodimo tedaj pravični tudi drugim narodom, kajti vsi smo si bratje, vsi imamo istega milega očeta, kteremu so vsi narodi in vsi jeziki enaki. To od nas zahteva vera, to nam veleva čast in modrost, to nas ste učili Vi, skrbni in modri, za naš blagor vneti učitelji — Bog Vas nadari za vse lepe nauke! — to zahteva blagor mnogojezične Avstrije; to ukazuje presvitli naš vladar v državni previdnosti in skrbi — naj mu Vsemogočni vladarsko krono s slavo obsije, naj se vije sreča in blagor krog njegovega žezla! — To vam, mili tovarši, iskreno nalagam na plemenito srce, in ker vé, da vaša duša gori za vse dobro in pravo, zakličem vam na razhodu iz vsega grla: „Bratje, z Bogom!“ —

To je drugi slovenski govor na naši gimnazii; lanskega je zložil in govoril tačasni sedmošolec France Rebec.

Danes so štirje Slovenci delali maturo iz slovenščine; vsi so tako izvrstno odgovarjali, da so jih jako hvalili vsi, ki so sedeli pri preskušnji. Naj še nekaj pristavim, kar je nam Slovencom silo važno. Profesura za babice je pri nas prazna. Ker to šolo obiskuje mnogo Slovenk, ki laškega jezika kar nič ne umejo, učilo se je do zdaj tudi slovensko. Silo potrebno je tedaj, da se na izpraznjeno mesto izvoli tak učitelj, ki je v slovenščini popolnoma trden. Naj tedaj gledajo na to tisti, ki imajo novega učitelja voliti.

Jezikoslovni pomenki.

Še nekaj o imenih slovenskih krajev.

Spisal Fr. Levstik.

(Konec.)

Gosp. pisatelj méni, da Veles je bog v lésu. — To ne more biti, zopet uže samo zato ne, ker se v starem piše: ВЕЛЕСЪ, pa ne: ВЪЛЪСЪ. Besedo: léš je namreč stara slovenščina pisala tako-le: lъsъ, in razmernika: ve (in), namestu: vъ (v) nima ne stara, ne nova slovenščina; samo: vo namestu: v imamo časi, in sicer tedaj, kadar se opira na staroslovensko prvotnejšo obliko: vъ namestu poznejše: vъ. Mikl. lex. 1862, primeri naše: votek (einschlag im gewebe) staremu: vъtъkъ. — Temu bogú je bilo ime Veles in Volos; kaže pa, da je zadnja oblika

prvotna; utegnola bi narejena biti iz besede: vol (ochs), ktere misli je tudi menda bil Nestor, govoreč: Volosomъ, skotijimъ bogomъ XXI., Volosa, skotija boga XXXVI. tisk Mikl. — Pristavljam, da blizu Réke (Fiume) je Volosko — ega; da v notranjskih Koritnicah pri Knežaku živi mož, kteremu pravijo Volos, in da v besedi: modros imamo isto pritekline.

Gosp. pisatelj, da bi pokazal, kako se besede sestavljajo z razmernikom: k (zu), imenuje: „koter (ko = zu; ter = einigend = zueinigend, zudeckend); kleniti, kloniti, skubiti (iz, ko, biti = aus dem zu, d. i. aus der einigung sein)“.

Zares, difficile est, non facere versum! Komu pojdemo na duri zapisat nasprotnikove prenačljene besede: „ko bi kaj več védel?“ — Ne vprašam, kaj se pravi: zueinigend; v nemar pustivši tudi vse druge slabosti, opominjam le, da beseda: kolter (ne: koter) ni slovenska, in da bi posebno rad zvedel, kam je ljuba korenika: str v hipcu skrila svoj: s? Tako se v jezikoslovstvu ne ravna! Glagol: kleniti (klenoti) namestu klepnoti ima koreniko: klep, ktero še v I. vrsti nahajamo v friz. spomincih: uclepenih, in tudi v Nestorji: zaklepeniji LXXIX., LXXXI. tisk Mikl.; kloniti je sooblika glagolu: sloniti Mikl. lautl. 30. Najhuje pak je zašel g. pisatelj pri glagolu: skubiti, ki se pravilno sme sprežati samo po I. vrsti: skubsti. Ko bi ti glagoli zares bili zloženi, imeli bi vsi dovršljivost, pa je nimajo, in morali bi se v starej slovenščini pisati: kъlenъ —, kъloni —, sъloni —, sъkub —; ali pišejo se: klenъ —, kloni —, sloni —, skub —. Tukaj bi mi lahko g. pisatelj bil vsaj pod noge vrgel besede: kljubovati (trotzen), najbrže iz: k in: ljub (zu fleiss); kničemrati (zu nichte machen), iz: k in: nič (ničemur); kmalo nam. k malu; kviško nam. k višku; ali prvi dve sti neorganske naredbe, in zadnji le na videz, ne v resnici sestavljeni.

Gosp. pisatelj: Tulhin nam. tul-hinini; Tomin nam. Tul-mejin (gränzthal) naj ostane tam, kjer je; v sebi nima gotovo nič.

Pri besedi: Ambrus g. pisatelj ne vé, ali se šalim, ali sem vendar zares tako neveden, da zlog: am primerjam zlogu: an v besedi: Andol, in vso to besedo staroslovenskeje: Ѡdolъ. Tedaj ni bral svetovane Miklošičeve knjige: lautlehre? Naj mi veruje, da bi v njej zalotil marsikaj, kar bi se mu še čudnejše zdelo. Jezikoslovstvo danes ni več slepo ugibanje, ampak védnost, in nova slovenščina stoji na podlagi stare. Vé, kako je še malo jezikoslovskega znanja med nami, da bi tedaj utegnolo mnogo beročih Slovencev trdno verjeti g. pisateljevim besedam, ki mi očitajo nevednost, in samo zato sem spisal ta sestavek. Zdaj pa naj g. pisatelj odgovori, ali ne odgovori, jaz ne mislim več hoditi v faltendorf: „malo me certaminis poeniteat, quam victoriae pudeat.“ Q. Curtius Rufus „de rebus Alex. Mag.“ IV. 13.

Dostavek. Škoda je, da sem uže prepozno zvedel za „rachendorf“, ki je kakor nalašč pripravljen v požiranje zmišljenih korenin in beséd. Gosp. pisatelj namreč v 15. listu „Uč. Tov.“ méni, da rachendorf bi utegnolo biti pravo nemško ime slovenske vasi: Žalna, ktero on izpeljuje iz besede: žrélo, od koder izvira po njegovej misli tudi: Želímlje in Želéče (vas pri jezeru v Bledu). — Tega bi g. pisatelju celó potem ne verjeli, ko bi ne znali, da ima stara slovenščina besedo: žalъ (ufer in tudi: grab) Mikl. lex. 1862; ali — nunc vos animum advortite! nasprotnik uči, da iz besede: Žalna je r izpadel, kakor — po njegovej misli — tudi iz besed: žlica, žito, živ, župa, žemlja, žaga namestu: žrlica (nič ne dé, da je v star. sl. lъžica), žrito, žriv, žrupa, žremlja, žeraga. Dragi bralec! ne gleda me debelo; kaj tacega se zares med Slovenci piše in tiska leta 1862 po Kr. r.; vzemi in beri! Podoba je, da vse te besede izpeljaváje iz:

žr (schlucken, fressen), g. pisatelj tako-le sodi: žrito, žremljjo, žrupo ljudje žró; žrlica je zato, da se iz nje žre; človek žre samo, dokler je žriv, in žerága žre lés. Žrivio! — Če je to na slavo našega naroda, potem bode treba tudi Knobeljnu spominek postaviti. — Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam viribus, et versate diu, quid ferre recusent, quid valeant humeri. Hor. epist. ad Pis. 38., 39., 40.

Ozir po slovanskem svetu.

S r b i j a.

Zemlja in národ srbski.

Popisal dr. Ivan Podliščekov v Topčideru.

(Dalje.)

Ogledovaje Beligrad začnimo od kraja in stopimo na konec polotoka in poglejmo v trdnjavo, z debelim zidovjem in z globokimi grabni obdano, ali tako imenovani „turški grad“, kateri se v gornji in spodnji grad deli in se posebno iz Zemuna kaj velikansk in silovit vidi.

Stopimo najpred v spodnji grad, ki stoji nizko na Donavi in Savi prav na koncu polotoka, in vidili bomo ob Donavi in Savi visoko, silovito zidovje in z zidovja brez števila črnih topov proti avstrijskim mejam, posebno proti Zemunu čez široke vode režečih. — Poglejmo v spodnjem gradu krog sebe in vidili bomo turško žamijo ali mošeó (cerkev), ktera je nekdanj katoliška cerkev bila, mnogo velikih in lepih hiš, palač, gradov, kasarn in drugega velikanskega vojniškega poslopja. Ker vsega na drobno popisati ne morem, povem tedaj le na kratko, da je spodnji grad skoraj samo za-se eno lepo mesto; pravijo, da vse te velikanske gradove in palače v spodnjem gradu je naš vsakemu kmetu dobro znani general Lavdon sozidal, ko je Turka iz Belega grada zapodil. Je li to res ali ne, ne vem.

Obrnimo se v spodnjem gradu proti jugu. Poglejmo kviško in vidili bomo nad seboj grad nad gradom, zid nad zidom, top nad topom, top pri topu, stražo nad stražo, stražo pri straži, to je gornji grad. Stopimo po ozkem, mnogokrat zapredenem strmim potu iz spodnjega gor v gornji grad, kjer turški paša čepí in čibuk puha, in vidili bomo zopet eno turško cerkev (mošeó ali žamijo), mnogo kasarn, gradov, topov, cele hribe topovskih kugel itd. Z gornjega grada je hrib umetno doli do Save prevotljen, tako, da se po podzemeljskih stopnicah voda lahko iz Save gori v trdnjavo nosi, kadar je grad od sovražnika obležen kakor zdaj.

Al podzemeljske in nadzemeljske kasarne in luknje, debelo zidovje, globoki grabni, grozovito topovje in kupi topovskih kugel nas ne veselijo, toraj pustimo grad, v katerem je čez 2000 mož turške redovne vojske in v katerem so zdaj Turčini celega Belega grada, vseh blizo 5000 — 6000, svoje rešenje iskali — s kterega okoli 200 topov različne baze iz debelega zidovja na vse strani z naglo smrtjo žuga (pravijo, da je v gradu okoli 900 topov??) in pojmo po kolovozni sém ter tje zaviti poti skozi mnoge debele vrata, memo mnogih turških straž po mostovih nad globokimi in zvitimi grabni iz grada ven na lepo trato, ktera se po turško kalimegdan imenuje in se od strmega savskega brega do Donave med gradom in turškim mestom za puškomet razprostira, po kateri so se do sedaj turški vojniki potrebnih vojniških urnosti vadili, ktera je edino sprehajališče belgradske gospóde in belgradskih postopačev, po kateri so si nedolžni otroci dozdej z nedolžnimi igračami veselo svoj čas kratili in po kateri se bo sedaj, kakor se je že večkrat, brž ko ne zopet turška in kristjanska kri prelivala in se je že prošle dni nekoliko.

Tudi jez, dokler sem v Belem gradu bil in blizo prijetne trate svoje stanovanje imel, sem se večkrat po nji sprehajal, sem se iz nje po savskih bregovih obračal, sem

neizmerno dolgo, široko, med gojzdi in rodovitnim oljem sém ter tje zavito in srebrno lesketečo cesto naše bistré Save večkrat s svojimi očmi meril. Želel sem si večkrat do slovenskih pokrajin dogledati — pa vse badava! tuge poln in v goreče misli zakopan, gledal sem po Savi, ki mi je edina domača med ptujim svetom. Ona pobera reke in rečice, potoke in potočice, vse vode in vodice iz raznih krajev lepe Slovenije, v kateri moji žlahuiki, prijatli in znanci živijo, in jih tiho in mirno pri Belem gradu v široko Donavo izliva. Na trati „Kalimegdan“ med gradom in turškim mestom, iz ktere sem jez tolikokrat proti Slovenii svoje oči obračal, se nahajajo grobom enaki homci, dva sta z velikimi štirivoglatimi škrlmi krita. Napisi na njih so pa tako izlizani, da se komaj nekoliko še pozná, da so nekdanj napisi bili. Jez bi mislil, ti homci so grobi nekdanjih nesrečnih junakov ali pa grobi nesrečnih srbskih mučencov. Dalje naprej na trati proti Donavi je turško pokopališče, od deleč našemu Krasu podobno. Kakor na Krasu je tukaj kamen pri kamnu, skala pri skali. Večidel so sirove skale in sirovo kamnje brez vsega obdelka in napisa na grobe navaljene. — S trate je neizrečeno lep pogled po banaških in sremskih ravninah. Kar oči peljajo, se vidijo same, neizmerne, bogate ravnine, napolnjene lepih vasí, trgov in mest, rumenih njiv in travnikov, lepih host in neizbrojnih čed. — Unkraj Zemuna se vidi v grozni daljavi slavna fruška gora (hruška gora bi jez mislil). — Na izhodu na levem pobrezji Donave na kraju plodnosne ravnine se lepo mesto Pančeva belo lesketa in naprej v neizmerni daljavi se vidijo visoke planine; jaz bi mislil, da so sedmogradski hribje, sinovi slavnih karpatov. Proti severju Belemu gradu nasproti se razprostira unkraj široke vodne ravnine obširno mesto Zemun, do kterega bi kako uro hodá bilo, ako bi široka vodna ravnina suha postala. Človeku res veselja srce zaigra, ako te neizmerne, mastne ravnine ogleduje, ktere so v posestvu našega velikanskega, miroljubnega naroda. S trate se ne vidi po hribasti srbski deželi skoraj nič, zakaj precej unkraj Belega grada topčiderski in drugi homci pogled zapirajo samo najbližnja belgradska okolica in posavska stran proti Šabac-u je očem odprta. Na levi strani dobro uro od Topčidera in ravno toliko od Belega grada se lep špicasti hrib Avala, ki je oče vseh hribov, homcov in brd, rečic in potokov beligradske okolice, vidi iz grbaste zemlje kviško strmeti. Hrib ta Avala je podoben naši Šmarni gori, le da je nekoliko nižji in da ga ne kinča bela cerkvica, kakor našo Šmarno goro, ampak njegova glava je pokrita z velikanskimi razvalinami nekega starega grada, kteremu imena ne vém; tudi ne stoji Avala na ravnini kakor naša Šmarna gora, ampak med hribci in brdi, tako, da se njegovo ponosno podnožje od deleč ne vidi.

Ne poznam mesta, ktero bi tako prijetno in z najčistejšim zrakom napolnjeno visoko sprehajališče imelo, kakor ga ima Beligrad na svoji visoki trati, s ktere se sém ter tje sprehajočim na vse strani svetá najlepši pogledi v bližini in v neizmerni daljavi odperajo. V njenem globokem podnožju pod strmim bregom je krasna vodna ravnina, narajena iz vodá skoraj cele južne Nemčije, cele Avstrije in sultanovega razpadstva, po kateri ladije različnih narodov sém ter tje švigajo. Da! mislil bi skoraj, da se znajdeš v Trstu ali Benedkah, ako bi unkraj široke vode ne zagledal neizmerne suhe ravnine, po kateri nebrojne čede svoj živež poberajo. — Se vé, trata je ostala kakor jo je Bog ustvaril; ne lepša je nikak drevored in ob poletnih vročih dnevih se morejo le Turci po nji sprehajati, kterim širok turban potrebno senco daje. In trata bo trata ostala, dokler se turbani iz Belega grada ne popihajo; tedaj še le bo trata najlepše sprehajališče na svetu in pravi kinč belgradski.

(Dalje prihodnjič.)